

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3963

av Tina Acketoft m.fl. (L)

med anledning av prop. 2017/18:49 Ändrade mediegrundlagar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår propositionen i den del som avser preskriptionsregler och ansvar för databaser.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglerna om preskription och ansvar för databaser bör bli föremål för en förnyad översyn, med inriktningen att behövliga grundlagsändringar ska kunna träda i kraft 2023, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Liberalernas syn på frågan om yttrandefrihetsbrotten, och vilka konsekvenser i form av straff, skadestånd och publiceringsförelägganden som bör komma i fråga, bygger på de tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundbultarna med ett enda publiceringsögonblick för vilket en enda utgivare kan ansvara som har haft möjlighet att utöva sitt veto. En kort preskriptionstid ska gälla och eventuella ingripanden mot yttranden ska förutsätta att domstol har funnit dels att yttrandefrihetsbrott är för handen, dels att varje konfiskationsliknande åtgärd upp bärs av samma motiv och krav som gäller traditionellt på detta konstitutionella område. Enligt vår mening borde ett förslag bygga på dessa principer som har gällt i Sverige under mycket lång tid och som på ett bra sätt tjänat medborgarna och den fredliga samhällsutvecklingen.

Liberalernas representanter i Mediegrundlagskommittén reserverade sig mot kommitténs förslag vad avser preskriptionsregler och ansvar för databaser som t.ex. medieföretags artikeldatabaser (SOU 2016:58 s. 761 f.). Kommitténs majoritet ansåg att tillhandahållande av information som utgör yttrandefrihetsbrott ur databaser – såsom tillgängliggörande på webben av äldre material ur en artikeldatabas – även fortsättningsvis skulle betraktas som ett pågående brott och att preskriptionstiden därmed skulle börja löpa först från den tidpunkt då informationen inte längre tillhandahålls. Därmed anslöt sig kommittén till det resonemang som Högsta domstolen anförde i målet NJA 2013 s. 945 och som, enligt vad ett justitieråd korrekt formulerat i ett särskilt yttrande till beslutet, ”urholkar” utgivarens ensamansvar.

Regeringen väljer i propositionen att upprätthålla denna ordning. Även om den lagtekniska konstruktionen något skiljer sig från kommittémajoritetens är den praktiska effekten densamma: den som övertar ansvaret som utgivare för en databas kan bli straff- eller skadeståndsrättsligt ansvarig även för äldre material.

En kort preskriptionstid har i alla tider betraktats som en central del av skyddet för tryck- och yttrandefriheten. Vi vet att det sker snabba förskjutningar av uppfattningar om tillåtligheten av vad som får sägas. Det är därför som innehållet i äldre material som inte görs annat än passivt tillgängligt genom en databas inte ska bedömas enligt samtidens normer om vad som är tillåtligt.

Regeringens förslag innebär att en utgivare inte kan hållas ansvarig för innehållet i material som är äldre än ett år om utgivaren inom två veckor efter att ha fått underrättelse från JK eller målsägande, eller delgetts stämningsansökan med yrkande om ansvar eller skadestånd utan föregående underrättelse, tar bort materialet ur databasen. Om utgivaren däremot låter materialet kvarstå kan utgivaren hållas ansvarig.

Bland annat Publicistklubben har varnat för att en sådan ordning utgör ett avsteg från tanken om att ett yttrandes tillåtlighet ska bedömas enligt de uppfattningar och normer som var rådande vid publiceringstillfället. Regeringen ifrågasätter denna invändning och menar (propositionen s. 139 f.) att utgivarens ställningstagande att låta materialet kvarstå är jämförbart med beslutet att låta trycka en äldre bok i en nyutgåva. Enligt Liberalernas synsätt är det av flera skäl principiellt orimligt att göra jämförelser mellan att aktivt nypublicera material och att passivt låta äldre material förbli tillgängligt. Nytryck av böcker föregås av ett fritt övervägande på författarens och förlagets sida. Inget av det arbete och de överväganden som låg till grund för en äldre nyhetstext eller en granskning kan förväntas vara tillgängligt för en senare utgivare vars ställningstagande skulle tvingas fram under hot om straffansvar och rättsliga åtgärder.

Inget i regeringens förslag adresserar vare sig det förhållandet att flera utgivare skulle svara för en och samma uppgift, exempelvis vid byte av utgivare och när ställföreträdande utgivare tjänstgör under ordinarie utgivares ledighet, eller det förhållandet att det bara är en av utgivarna som har kunnat använda sitt veto mot införandet av uppgiften på webbplatsen. Dessutom ger förslaget upphov till en ny och problematisk skillnad mellan ägarens och utgivarens rättsliga ställning.

Liberalerna kan därför inte ställa sig bakom propositionen i den del som avser preskriptionsregler och ansvar för databaser.

I stället måste beredningen av regleringen gällande preskriptionsregler och ansvar för databaser återupptas, så att en modell som bättre låter sig förenas med de ovan redovisade grundläggande tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundbultarna kan tillskapas. Riksdagen bör därför tillkännage att denna fråga behöver inkluderas i en kommande översyn av mediegrundlagarna och att inriktningen ska vara ett förnyat grundlagsförslag med ikraftträdande 2023.

Tina Acketoft (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Maria Weimer (L)